

Metodické usmernenie
Úseku bankového dohľadu Národnej banky Slovenska
z 22. marca 2005 č. 2/2005

k opatreniu NBS č. 13/2004 o zatried'ovaní majetku a záväzkov bánk a pobočiek zahraničných bánk, o úprave ich ocenenia, o tvorbe a rušení rezerv a s tým súvisiacich hláseniach

Účel usmernenia:

Účelom usmernenia je podať praktický návod pre používanie ustanovení niektorých paragrafov vyššie uvedeného opatrenia. Niektorá problematika tohto usmernenia je usmernená aj na internetovej stránke Národnej banky Slovenska, v časti bankový dohľad (FAQ).

Metodické usmernenie je zaradené do kategórie: „Proces riadenia rizík“.

Obsah usmernenia:

- A. § 1 písm. c) – reštrukturalizovaná pohľadávka alebo záväzok
- B. § 2 ods. 4 – vnútorný predpis
- C. § 7 až § 9 – opravné položky
- D. § 8 ods. 2 – rovnaký druh obchodu
- E. § 10 – rezervy
- F. § 11 ods. 1 písm. j) a ods. 2 – hodnota vecí a jej ocenenie
- G. Hlásenie – časť C a časť D

A. § 1 písm. c) – reštrukturalizovaná pohľadávka

Pod pojem „reštrukturalizovaná pohľadávka“ sa nezahŕňa pohľadávka, ktorá vznikla na základe revolvingu.

Revolvingová pohľadávka je pohľadávka banky voči bonitnému dlžníkovi, ktorý si plní svoje záväzky riadne a včas. Pôvodný úverový vzťah sa obnovuje, ale nezaniká a nevzniká nový úverový vzťah. Toto obnovovanie však nenastáva z dôvodu, že by dlžník nebol schopný splniť svoj doterajší záväzok riadne a včas, ale z rôznych iných dôvodov (napr. ide o dlhoročného kvalitného dlžníka s dobrým menom).

Refinancovanie pôvodnej pohľadávky nastáva v prípade, že dlžník nie je schopný plniť svoje záväzky riadne a včas. Toto banka zistí na základe objektívnych znakov alebo analýzy ekonomickej situácie dlžníka. Nakoľko tento nie bonitný dlžník nie je schopný uspokojiť svoj doterajší záväzok, banka túto svoju pohľadávku refinancuje, pretože neexistuje iný spôsob, ako by tento nie bonitný dlžník svoj záväzok uhradil.

B. § 2 ods. 4 – vnútorný predpis

Banka je povinná pri vykonávaní všetkých svojich činností konať predovšetkým obozretne, čo znamená čo najlepšie sa zabezpečiť proti rizikám, ktorým je vystavená.

§ 2 ustanovuje všeobecné znaky, podľa ktorých banky postupujú pri zatried'ovaní majetku a záväzkov.

V § 2 ods. 4 je uvedené, že banky na základe vnútorného predpisu upravujú svoj postup analýzy ekonomickej situácie dlžníka, aby bol v súlade s metódami riadenia kreditného rizika. Znamená to, že banka je oprávnená sama si rozdeliť svoje úverové portfólio podľa toho, do akej miery, v akých skupinách, regiónoch a odvetviach (prípadne aj podľa iných znakov) identifikuje kreditné riziko. Na základe toho a preukazného odôvodnenia je banka oprávnená ustanoviť (napr. pre retailové pohľadávky), že analýzou sa rozumie iba zisťovanie omeškania a následné zatriedenie pohľadávky sa uskutočňuje na základe jeho výsledku, počas celej doby úverového vzťahu.

Obdobný postup platí aj pre oblasť vyžadovania si informácií od dlžníkov banky. Povinnosť najmenej raz za kalendárny štvrt'rok zatried'ovať majetok a záväzky nezakladá banke povinnosť v rovnakých časových intervaloch požadovať od svojich dlžníkov predloženie finančných výkazov. Je v kompetencii a v zodpovednosti banky upraviť frekvenciu predkladania dokumentov požadovaných od svojich dlžníkov. Svojich dlžníkov je banka oprávnená rozdeliť do viacerých skupín a podľa stupňa rizika, ktoré tieto jednotlivé skupiny obsahujú, si banka stanoví rozsah a frekvenciu predkladaných informácií. Banka je takisto oprávnená využiť možnosť vykonávať analýzu ekonomickej situácie dlžníka na základe verejne dostupných informácií (napr. opatrenie NBS č. 5/2004 o uverejňovaní informácií bankami a pobočkami zahraničných bánk a o spôsobe uverejňovania výročnej správy bánk a zahraničných bánk, ktoré podnikajú na území Slovenskej republiky), alebo na základe kontrolnej návštevy dlžníka v mieste pôdnikania a vyžiadania si konkrétnych podkladov z jeho evidencie.

C. § 7 až § 9 – opravné položky

Pri úprave ocenenia svojho majetku banka môže použiť postup uvedený v § 7 a súčasne postup uvedený v § 8. Podmienkou je, aby oceňovaný majetok nebol totožný, t.j. aby išlo o rozdielne úverové portfólio, ktoré je predmetom úpravy ocenenia (v § 7 ide o jednotlivé úvery a v § 8 ide o portfólio úverov). Z uvedeného vyplýva, že ten istý majetok nemôže byť ocenený súčasne podľa § 7 aj podľa § 8.

Opravné položky podľa medzinárodných účtovných štandardov

Pri tvorbe opravných položiek podľa medzinárodných štandardov banka postupuje nasledovne (vykoná nasledovné kroky):

1a) Banka posúdi položku majetku z portfólia či je z pohľadu banky významná alebo nie. Ak nie je významná, zostáva v portfóliu nevýznamných položiek majetku.

1b) Ak je významná, banka ju individuálne posúdi podľa interných kritérií, či je dôvod na tvorbu opravnej položky. Ak je dôvod, vytvorí opravnú položku. Takáto položka majetku sa ďalej posudzuje individuálne dovedy, kým je dôvod na tvorbu opravnej položky. Keď nie je dôvod na tvorbu OP, položka majetku sa opäť zaradi do portfólia významných položiek majetku, na ktoré nie je vytvorená opravná položka.

2a) Banka posúdi, ktoré nevýznamné položky majetku bude posudzovať individuálne. Ak sa rozhodne, že niektoré položky nebude posudzovať individuálne, zostávajú v portfóliu nevýznamných položiek.

2b) Položku majetku, ktorú sa banka rozhodne hodnotiť individuálne, posúdi, či sú dôvody na tvorbu opravnej položky. Ak áno, vytvorí opravnú položku. Takáto položka majetku sa posudzuje individuálne a to dovedy, kým je dôvod na tvorbu OP. Keď pominú dôvody, OP zruší a položku majetku zaradi do portfólia nevýznamných položiek majetku.

3a) Portfólio významných položiek ako aj portfólio nevýznamných položiek banka rozčlení podľa triediacich znakov na rovnorodé skupiny, ktoré možno posudzovať podľa bankou stanovených kritérií pre účely tvorby opravnej položky na skupinu položiek majetku.

3b) Ak niektorá skupina položiek majetku vykazuje podľa bankou stanovených kritérií dôvody na tvorbu OP, banka vytvorí na takúto skupinu OP. Ak pominú dôvody na tvorbu OP, banka takéto OP zruší.

Pre účely tvorby opravných položiek k majetku podľa medzinárodných účtovných štandardov banka zabezpečí minimálne:

a) vypracovanie internej smernice, ktorá stanoví kritéria pre určenie významných položiek majetku, ktoré sa pri úprave ocenenia posudzujú individuálne a nevýznamných položiek majetku,

b) zaradenie významných položiek majetku na ktoré nie je vytvorená opravná položka do súboru (*významných*) položiek majetku, na ktoré nie je vytvorená opravná položka,

c) vypracovanie internej smernice, ktorá stanoví kritériá pre výber (určenie) nevýznamných položiek majetku, ktoré sa pri úprave ocenenia posudzujú individuálne,

d) zaradenie nevýznamných položiek majetku na ktoré nie je vytvorená opravná položka do súboru (*nevýznamných*) položiek majetku, na ktoré nie je vytvorená opravná položka,

e) vypracovanie internej smernice, ktorá stanoví kritériá pre rozdelenie položiek súborov významných a nevýznamných položiek majetku na ktoré nie je vytvorená opravná položka na rovnorodé skupiny položiek majetku pre účely tvorby opravných položiek na skupinu položiek majetku,

f) vypracovanie internej smernice, ktorá určí kritériá postupu pri tvorbe opravných položiek a kritériá pre stanovenie výšky opravnej položky k skupine položiek majetku.

D. § 8 ods. 2 – rovnaký druh obchodu

Do tohto pojmu je potrebné zahrnúť rovnaký charakter uzatváraných obchodov s rovnorodými skupinami dlžníkov. Rovnorodými skupinami dlžníkov sa rozumejú napríklad

fyzické osoby – nepodnikatelia (obyvateľstvo). Pre správne vymedzenie je dôležité aj posúdenie znenia obchodných podmienok daného uzatváraného obchodu (zmluvného vzťahu), aby sa jednoznačne odlišil jeden uzatváraný obchod od iného uzatváraného obchodu. Konkrétne môže ísť o nasledovné druhy uzatváraných obchodov - debetná platobná karta k bežnému účtu, povolený kontokorentný rámec k bežnému účtu, spotrebný úver.

E. § 10 – rezervy

Podsúvahové záväzky sa posudzujú vždy iba jednotlivo. Na tvorbu rezerv sa nevzťahujú ustanovenia § 7. Predpokladaná strata sa kryje vytvorenou rezervou v takej výške, v akej výške je odhadovaná predpokladaná strata.

Zatried'ovanie záväzkov podľa § 5 má evidenčný charakter. Pri výpočte konkrétnej výšky rezervy nie je rozhodujúce, ako je príslušný podsúvahový záväzok zatriedený.

F. § 11 ods. 1 písm. i) a písm. j) a ods. 2 – hodnota veci a jej ocenenie

Presne určiť deň, od ktorého banka mohla predajom veci uspokojiť svoju pohľadávku, nie je možné vzhľadom na to, že tento deň sa stanovuje individuálne podľa zmluvne dohodnutých podmienok medzi tým ktorým veriteľom a tým ktorým dlžníkom. Ak je banka napríklad oprávnená podľa záložnej zmluvy uspokojiť svoju pohľadávku predajom veci po tretej nezaplatennej splátke, tento deň sa počíta od nasledujúceho dňa nezaplatenia. Ak je napríklad uzatvorená notárska zápisnica, na základe ktorej je možné exekučným titulom predat' vec a uspokojiť z nej pohľadávku banky, tento deň sa stanovuje na deň vyhlásenia exekúcie.

Aplikáciu ustanovenia § 11 ods. 1 písm. j) opatrenia NBS č. 13/2004 o zatried'ovaní majetku a záväzkov ... je potrebné vnímať v kontexte opatrenia NBS č. 12/2004 o rizikách a systéme riadenia rizík, kde sú v § 13 ods. 2 písm. f) a v § 13 ods. 6 písm. b), c) a d) bodu 3 ustanovené povinnosti pre banku upraviť vo svojich vnútorných predpisoch, v súlade so schválenou stratégiou kreditného rizika, postup pre oceňovanie zabezpečenia. Znamená to, že ak banka považuje za potrebné pri každom jednotlivo prijatom zabezpečení (alebo pri vhodne zvolených skupinách prijatého zabezpečenia) preceňovať jeho hodnotu raz za rok (napríklad vypracovanie nového znaleckého posudku), môže tak na základe vlastnej prijatej legislatívy urobiť. Ak to banka nepovažuje za potrebné, je potrebné vo vnútornom predpise banky túto skutočnosť riadne odôvodniť.

Následne, banka môže v zmysle svojich vnútorne ustanovených postupov ročné preceňovanie zabezpečenia vykonávať napr. formou dodatku ku už vypracovanému znaleckému posudku. V tomto dodatku poverený zamestnanec banky ročne (§ 11 ods. 2 písm. b)) verifikuje aktuálne ocenenie zabezpečenia v prípade, ak ceny na trhu nevykazujú významný pohyb smerom nahor alebo nadol.

Ak banka nepovažuje za potrebné preceňovať každé jednotlivé prijaté zabezpečenie (alebo vhodne zvolené skupiny prijatého zabezpečenia) raz za rok, aplikuje sa § 23 ods. 2 zákona o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v ktorom sú vymedzené úlohy a povinnosti útvaru vnútornej kontroly a vnútorného auditu. V rámci tohto ustanovenia útvary vnútornej kontroly a vnútorného auditu skúma a hodnotí okrem iného aj systém riadenia rizík a dodržiavania zásad obozretného podnikania banky. Znamená to, že samotný útvary vnútornej kontroly a vnútorného auditu vyjadruje svoj názor na zvolený postup pri oceňovaní prijatého zabezpečenia, čím dáva vyjadrenie o jeho stave (o jeho ocenení) a naplňa tak ustanovenie § 11 ods. 1 písm. j) opatrenia NBS č. 13/2004. V tomto prípade sa stav zabezpečenia majetku vykazuje podľa stavu posledne vykonaných znaleckých ocenení majetku.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že banka nie je povinná explicitne každoročne vypracovávať nový znalecký posudok na ocenenie každého prijatého zabezpečenia, ale banka je povinná postupovať v zmysle tohto bodu, čím sa naplní požiadavka opatrenia NBS č. 13/2004, ktorá je minimálnym ustanoveným štandardom pre banku.

G. Hlásenie – stĺpec č. 6 a č. 7

Základným účelom hlásenia o zatriedení majetku a záväzkov je zabezpečiť kontrolu plnenia jednotlivých ustanovení platného opatrenia. Konkrétne, plnenie ustanovenia § 11 sa kontroluje prostredníctvom vyplňaných údajov v stĺpcoch č. 6 a č. 7, v časti A a v časti B predmetného hlásenia.

Rozhodujúce je pri vykazovaní hodnôt v stĺpci č. 6 a č. 7 hlásenia o zatriedení majetku a záväzkov skutočnosť, či prijaté zabezpečenie je realizované formou záložného práva, alebo zabezpečovacieho prevodu práva.

V prvom prípade je banka oprávnená uspokojiť si svoj nárok voči svojmu dlžníkovi nie celým prijatým predmetom záložného práva (napríklad celou založenou nehnuteľnosťou), ale iba z prijatého predmetu záložného práva. Znamená to, že ak dlžník nespláca svoj zostatok úveru s príslušenstvom vo výške 1 000 tis. Sk a banka realizuje svoje záložné právo predajom založenej nehnuteľnosti za 1 500 tis. Sk, je povinná po uspokojení svojho nároku zvyšných 500 tis. Sk vrátiť dlžníkovi. Z toho vyplýva, že v stĺpci č. 6 sa uvádza hodnota predmetu zabezpečenia, ktorá predstavuje aktuálnu výšku znaleckého posudku nehnuteľného resp. hnutel'ného aktíva. Banka túto výšku uvádza alebo zo svojej operatívnej evidencie (vnútro podnikového účtovníctva) alebo zo svojho finančného účtovníctva, v zmysle vysvetliviek na vyplňanie predmetného hlásenia (časť A, 5. odsek). V stĺpci č. 7 sa uvádza hodnota záložného práva, najviac do hodnoty nároku banky, čiže do výšky jej aktuálnej pohľadávky (viď modelový príklad uvedený vo vysvetlivkách na vyplňanie predmetného hlásenia).

V druhom prípade sa v stĺpci č. 6, ako aj v stĺpci č. 7 uvádza rovnaký údaj, a to hodnota predmetu zabezpečenia, bez ohľadu na aktuálnu výšku nároku banky (aktuálnej pohľadávky).

Vyššie vyplýva to z právnej podstaty tejto formy zabezpečenia, kedy je hodnota prevedeného práva nezávislá od hodnoty záväzku, ktorého splnenie zabezpečuje. Znamená to, že ak je prijaté zabezpečenie realizované zabezpečovacím prevodom práva na akcie vo výške 1 500 tis. Sk a aktuálna výška pohľadávky banky je už iba 1 000 tis. Sk, v stĺpci č. 6 a v stĺpci č. 7 sa uvádzajú rovnaké údaje, a to 1 500 tis. Sk.

V Bratislave, 22.03.2005

Milan Horváth v. r.
vrchný riaditeľ
úseku bankového dohľadu